

ՊԱՏԿԵՐ

ՀԱՆԴԵՍ ԿԻՍԱՄՍԵԱՅ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 10

1 Սեպտեմբեր 1890

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱՐԱՆ

ԳԱՐԵԳԻՆ ՊԱՂՏԱՏԼԵԱՆ

Փողոց Սուլթան Համալ, Թ/Է 14

1890

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ. Գրչագիր նամականի նախնեաց: — Հ. Բարսեղ Վ. Չոսոյեան:
2. ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՉԱՐՉԱՐԱՆԱՅ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՃԵՐկայացուած յՕպէր-Աննեիկաւ: — Յովնաննէս Վ. Միսիսեան:
3. ԴՊՐՈՅԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆ ՅԱԽՍՐԻԱ: — Անտոն Էֆ. Թօփանէան:
4. ԱՂՕԹՔ ԵՐԵԿՈՐԻՆ: — Թ. Էֆ. Թերզեան:
5. ՀԵԼԿՈԼԱՆՏ: — Նաղիկեան:
6. ԳԻՏԱԿԱՆՔ: — Լեւոնց խոհարհուսը կամ կիւսը. — Անգղայաբար դիւերու գործածութիւն:

Պ Ա Տ Կ Ե Ր

Հ Ա Ն Դ Է Ս Կ Ի Ս Ա Մ Ս Ե Ա Յ

Առաջին Տարի

ԹԻՒ 10

1 Մայիսմբեր 1890

Մ Ա Տ Ե Ն Ա Դ Ա Ր Ա Ն

Ա Ն Տ Ո Ն Ե Ա Ն Մ Ի Ա Բ Ա Ն Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

ԳՐԶԱԳԻՐ ՆԱՄԱԿԱՆԻ ՆԱԽՆԵԱՑ

Միաբանութեանս մատենադարանին մէջ գտնուած գրք-
չագիր նամականի մատեանն թղթեայ է և բոլորգիր, և
պարունակէ իննսուն և չորս նամակներ, բոլորն ալ վար-
դապետականք. հաւաքուած ի թովմայէ Հռոմկայեցոյ
ի 1213 ամին: Առաջին նամակը Պրոկղ պատրիարքինն է,
գրեալ առ Սուրբ Սահակ և Մաժտոց, ընդդէմ գրոց Թէո-
դորոսի Մուսուեստացոյ: Երկրորդ նամակը այդ գրոյն
պատասխանն է: Երէ նամակը Կոմիտաս Կաթողիկոսինն է
գրեալ առ Եպիսկոպոսունս Միջագետաց. որուն կցուած է
հետեւեալ յիշատակարանը. «Աւրինակ գրոյս որ լեալ էր
Տէր Գրիգորիսի վկայասիրին մինչեւ ցոյս վայր էր, և նա
այսպէս էր գրեալ: ԶՎահրամ որդի Գրիգորոյ Մագիստրո-
սի յիշեսցիք յաղաւթս ձեր իմ երջանիկ դասք ուղղաբա-
ռաց խմբիցդ Ասքանազեան սեռի. Շիկ թուական»: ՂԴ.
նամակը Գրիգորի Նարեկացոյ է, գրեալ առ Մուշեղ ոմն
ընդդէմ Թոնդրակեանց: ՂԴ. նամակը Կոստանտեայ կաթո-

դիկոսի՝ գրեալ առ Հեթում ի պատասխանի Թղթոյն որ ի Պապէն Հռովմայ, ի Թուին ՌՂԵ:

Գալով Պրոկիի նամակին և անոր պատասխանոյ, զորս տպագրութեան կ'աւանդենք, պէտք է գիտնալ Թէ պատմութեան մէջ կրկին նամակք կը յիշուին յանուն Սահակայ և Մեսրոպայ գրեալ առ Պրոկի. ասոնց երկրորդն է մեր Հաւաքածոյին մէջ գտնուածը, որով և հինգերորդ տիեզերական ժողովոյն մէջ կարգացուածը և յունական օրինակաւ ծանօթ եղածը չէ. Պրոկիին Թուղթն ալ երկու գլխաւոր տարբերութիւններ ունի յունականէն: Յունական օրինակը երկար հատուած մը ունի ի սկզբան, ուր Պրոկի Հայր^{ան} մէջ մուտ գտած Թէոդորոսի մոլորութիւնը ակնարկելով՝ իւր հոգւոյն Թախծութիւնը կը յայտնէ նախ, և ապա բնական և գերբնական առաքինութեանց վրայ խօսելով՝ կ'անցնի առաջարկեալ նիւթոյն վրայ ճառել: Հայերէն օրինակին մէջ այս հատուածը փոխանակեալ է համառօտ և ըստ իմիք անյարմար կանխաբանութեան մը, որ զուցէ Պրոկիի միւս գրոյն կանխաբանութիւնն է գրեալ ի Կիզիկոնէ՝ ուր յառաջն եպիսկոպոս էր, և Թղթոյն վերնագիրն ալ հայերէնի մէջ Պրոկիիա եպիսկոպոսի, կըսէ: Երկրորդ տարբերութիւնն ալ վերջաբանութեան մէջն է. յունական օրինակը «զայսոսիկ կարգեցաք, կ'ըսէ, առ Սէրդ Չեր շարժեալ ի գրութենէ ձերմէ յղելոյ առ մեզ, Թէ արք ոմանք ժանտախօսք աղճատաբանք դիմեալ են յաշխարհ ձեր»: Իսկ հայերէնի մէջ կը կարդանք՝ «լու եղև մեզ, և Թէ արք ոմանք ժանտախօսք ցնորախօսք անկան ի յաշխարհ այդր»: և ապա Թէոդորոսիւ հանդերձ ուրիշ մոլորեցուցչաց անունները և մոլորութիւնները կը յիշուին. ուստի կը կասկածինք Թէ հայերէն օրինակը Բարսղի սարկաւազի ընդօրինակածն է, որուն համար կ'ըսուի Թէ նպատակաւ մը ինչ ինչ յաւելուած բրած է ընդդէմ Թէոդորոսի, ինչպէս և անուան յիշատակութիւնը:

Վերեւ նշանակուած տարբերութեանց մասերը չակեր-
տիւ ոլորած ենք տպագրութեան մէջ :

Երկու խօսք ալ ընդ մէջ Սահակայ և Պրոկղի փոխանակ-
եալ թղթոց վերնագիրներուն համար : Հայերէն օրինակին
մէջ Սահակայ և Մաշտոցի թուղթերն ուղղեալ են առ
Պրոկղ, և Պրոկղէ խաւրուածներն ալ ուղղեալ են առ Սա-
հակ և Մաշտոց . իսկ ընդհակառակն յունական օրինա-
կին մէջ Պրոկղի խաւրած և ընդունած թուղթերուն վրայ
Սահակայ և Մաշտոցի անուններն չեն յիշատակուած , այլ
Հայոց ^{ասորացի} ընդհանուր եպիսկոպոսաց , երիցանց և
վանահարց կ'ուղղուին և անոնցմէ կ'ընդունուին : Արդեօք
Շմուէլի ապօրինաւոր կամողիկոտութեան ժամանակը ըլլա-
լուն համար է այդ , կամ թէ ուրիշ պատճառաւ է , աւոր
վրայ կարող չենք որոշ բան մ'ըսել :

Հ. ԲԱՐՍԵՂ ԶՈՏՈՅԵԱՆ

Թուղթ Պրոկղիս եպիսկոպոսի առ Սուրբն Սահակ հայրապետ
Հայոց եւ առ Սուրբն Մաժդոց : Օգնեա՛ Հոգի սուրբ Տիար
նորոգողիս :

«Երանի որ հանապազորդ լինիցին ի քաղցրահայեաց տե-
սիլ աստուածագեղ երեսացդ . եւ զի՛ ասեմ հանապազ . այլ
գտնեա յաւուրս , կամ յամիսս , կամ ի տարեկանս : Առասցէ
եւ իմ անձն սառնացեալ , ո՞ր առնէր զիս արժանի , հասանել
անկանել յոտս աւետարանիչս , եւ ասել՝ Մեզայ յերկինս եւ
առաջի քո . եւ չեմ արժանի եթէ անուանեցայց քո որդի .
այլ համարեաց քոյով բազմադուլթ ողորմութեամբդ իբրեւ
զմի ի վարձկանացդ . եւ ուստի՞ ինձ այդ լինիցի . բայց ե-
թէ յազաւթից սրբոյդ . զոր մեծ պատերազմաւ միշտ ի
վերա արժանաց եւ անարժանեաց , ամենատուրն Աստուծոյ
հաաուցանես : Եւ վասն հաստատութեան եկեղեցեաց , զոր
կարծեաց յանկարծ յարոյց հոգի՛ մուրուլթեան , չարժեւ ա-
զաւթից քոյ տեսան սրբութեանդ դադարեաց . (?) եւ ի միտ-
բանութիւն եկին ամենայն եպիսկոպոսք Հոռոմաց , ունեւ

Հաստատուն զուսման երեք հարիւրոցն հաւատոս . եւ նզովեցին զի որ ոք իշխեսցէ զնեւ նորածին ինչ եւ աւտարոտի հաւատոս . այլ ի նորին վերայ լինել եւ զնոյն ուսուցանել : Խոստովանել զԲրիստոս Աստուած ճշմարիտ , որդի Աստուծոյ եւ միածին , ծնեալ ի Հաւրէ յառաջ քան զամենայն արարածս . եւ տէր արարիչ ամենայնի . եւ զնոյն բանն Աստուած ի վախճան ժամանակաց զգեցեալ մարմին , եղեալ վասն մեր մարդ առանց չորջերոյ եւ անկանելոյ եւ խախտելոյ յիւրոյ աստուածային ինքնութենէն . ծնեալ ի սուրբ Կուսէն Աստուած ըստ մարմնաւոր ծննդեանն մարդ կատարեալ . եւ կոչի եւ է Կոյսն Տիրածին եւ Աստուածածին . եւ կատարեալն Աստուած , ասի մարդ կատարեալ . վասնզի կատարեալ անդամովք , եւ շնչապատեաց զիւր սուրբ մարմինն , եւ ոչ իբրեւ մարդ : Եւ յայտ արացեն հակառակողքն , եւ հանապաղ իւրեանց բարբառնջանացն զստոյնս հանցեն . ապա թէ այս նոյն է հասարակ բուսոյն ծննդեանն սկիզբն : Իսկ Աստուած Բանն ճշմարտիւ եղեւ մարդ . վասն էր է , զի խոստովանին զբնութիւնն , եւ բամբասեն զանցս անցից ծննդեանն : Արդ մի յերկուց անտի ընտրեսցեն . կա'մ' ամաչեսցեն յանցս անցից անտի ծննդեանն . ուրացին ի բարուց բնութենէ՝ անտի . եւ զախտն հիւանդացեալ Մանիքեցւոցն ընդ ամբարիշտն համարեսցին . կա'մ' թէ յարեն յանձինս իւրեանց զաւգուտն մարդանալոյն . եւ խոստովանին զբնութենէ՝ անտի՝ մի' ամալթ համարեսցին զանցս անցից բուսոյ ծննդեան :

Արդ ես զարմացեալ եմ ընդ պակասամտութիւնն որ նո'ր նո'ր ճանապարհս խոտորածեւեն . զի իմ զմինն գիտացեալ եւ ուսեալ բարեպաշտութեամբ Որդին , եւ մի խոստովանութիւն ունիմ զմարմնացելոյն Աստուծոյ Բանին զաւրութիւն : Իսկ արդ զիմէ՞ է որ անցից անցից համբերութեամբ յանձն առ . զմեծառքանչ զաւրութիւնսն կատարեաց . արդ ընդէ՞ր զաստուածեղէնս ըւեալ , զվառթարագոյնսն յերկարեալ բարբաջեն . զի նա ինքն իբրեւ կամեցաւ թէ հաւատարիմ արար թէ Աստուած եմ եւ բան . հաստատեցա՛ւ կա'ց որ էրն . իսկ եղեւ մարմին , ե՛ւ մանուկ , ե՛ւ մարդ , ոչ միով իւրիք քա թեամբ (1) զխորհուրդն թշնամանեաց . նոյն

(1) Այս բառիս քանի մը զիրը աւելած է ծեռագրին մէջ :

ինքն եւ զմեծաբանչ զաւրութիւնսն սունէր, եւ նոյն ինքն ընդ չարչարանաւքն մտանէր. նշանաւքն եւ արուեստիւքն կալ եւ մնալ յայնմ որ էրն իսկ երեւեցուցանէ:

Իսկ չարչարանաւքն որ եղեւն, զի՛նչ ստեղծն՝ հաստատէ. արդ մի եւ զնոյն մշտնջենաւոր ի սկզբանէ եւ ի կատարածի մարմնացեալ խոստովանեցուք որդի. եւ մի ինչ ա՛յլ ամենայն յաստատուածութեանն բնութիւնդ աւտարոտի եւ խոտան խառնեացուք, զի ոչինչ այլ աւելորդ գոյ յայն աթոռ: Իսկ արդ ապաքէն ի միւս եւս այլ ի բազում հստակաւոր խորհուրդս նիւթեալ տողեն. տկարագոյն քան զարդի ռոտայնս, եթէ Երրորդութիւնն, առէ, միազաւր է: Երրորդութիւնն առանց անցից անցից չարչարանաց է. ապա թէ Երրորդութիւնն առանց անցից չարչարանաց է. ապա թէ Աստուած Բանն առանց չարչարանաց է, գտանի որ ի խաչն եւ ա՛յլ ո՛մն քան զԱստուած Բանն, որ առանց չարչարանացն է: Արդարեւ ճշմարտիւ սարգի ռոտայն հենուն որ զայդպիսիս խաւսին. եւ ի վերայ ջուրց գիր հանեն, որ զընդունայն խորհուրդս զայս վարեն. առեն բա՛յ խնատո՛ւնք են. եւ մարտեցան եւ խաւարեցան անմտութեամբ սիրտք իւրեանց. զի աչք բժարերք զարեգական ճառագայթս սուրբս ընդունել չկարեն. եւ միտք հիւանդացեալք ի հաւատոց բարձրութիւն անդր հայել չկարեն:

Արդ զի՛նչ ստեմք մեք. եթէ լուր բանին աստուածութեանն Երրորդութիւնն միազաւր է, եւ առանց չարչարանաց. արդ ոչ եթէ զի ստեմք զմիտին մտեալ ընդ չարչարանաւք ըստ բանի աստուածութեանն ստեմք եթէ չարչարանք հասին նմա. զի առանց զամենայն չարչարանս ընդունելոյ է բնութիւն աստուածութեանն. այլ խոստովանիմք զԱստուած Բանն որ մի Երրորդութենէ անտի է մարմնացեալ. եւ տամք մեք սլառճառս խնատութեան գտանել այնոցիկ որք հաւատովքն հարցանեն վասն որո՛յ մարմնացաւ. քանզի կամեցաւ Աստուած բանն խափանել զչարչարանս ամենայն ցանկութեանց, որոյ վախճան էր մահ. եւ թողուլ դարձեալ զչարչարանսն ի տեղով անմահ բնութիւնն՝ ո՛չ առնոյր յանձն. զի եթէ ամենայն չարչարանք հակառակութիւն է, եւ կռիւ է կցկցեալ արարածոց, իսկ որ անհիւթանիւթն է ո՛չ մի կցկցութիւն ի նա ժամանելոց է չարչա-

րանաց . քանզի ոչինչ կցկցութիւն ի նմա չդոյր . արդեւ կամեցաւ նա որ բռնադատէին զբանաւոր մարմինն չարչարանքն խախտեալ որպէս եւ յառաջն ասացաք , որոց գլուխն ինքնին է մահ , մարմնացաւ նա ի կուռէ անտի որպէս գիտէ Աստուած Բանն . եւ կերպարանեցաւ իրր զմարդ . զի այսինքն կամք էին նորա . եւ ինքն զինքն յինքն ամբոյնեաց . ի կերպարանս ծառայութեան եղեւ , ոչ մի ինչ պակասութիւն աստուածութեանն արար , եւ այնպէս փրկեաց զամենայն ազգս մարդկան , եւ մարմնով իւրով խախտեաց զամենայն չարչարանս , ողջ եւ անարատ զաստուածութիւնն պահեաց . վասն այսորիկ եւ Փարրիէլ 'ի տալ զաւետիս ծննդեանն զինքն իշխան զաւրութիւնն գոչէ առ Մարիամ . նա ինքն , ասէ , փրկեսցէ զժողովուրդ իւր յամենայն անաւրէնութեանց նորա : Իսկ արդ ժողովուրդ . ոչ լինի մարդոյ՝ այլ Աստուծոյ , եւ ոչ զաշխարհ ոք կարէ փրկել ի մեղաց , որ ինքն ապականութեամբ յերկիր անկեալ եւ ոչ իցէ սկիզբն ծննդեան իւրոյ առանց արատոյ . ապա յայտ է եթէ՛ նոյն Աստուած է եւ մարդ . ոչ եթէ՛ բաժանեալ ինչ յերկուս , այլ կայ մնայ մի եւ նոյն . ծնանելն ի կնոջէ յայտ առնէր եթէ՛ մարդ էր , իսկ առանց ամուսնութեան կոյս պահէլ զմայր , յայտնի վկայեալ թէ՛ Աստուած . զի տարեցոյց զաշխարհ Յիսուս , որ Քրիստոսն է . որ եկն յերկիր եւ ընդ մարդկան չընեցաւ . ապա թէ՛ Քրիստոս զոյգն մարդ ոք է , եւ ոչ ինքն Աստուած Բանն , զիա՛րդ ստեղծ նա խոկրանէ զամենայն , մինչդեռ չէրն . զի եթէ՛ կրտսեր ամենայն արարածոց է մարդն . յայտ է եթէ՛ որ յառաջն էին քան զնա , նոցա զկենդանութիւն չէ՛ չնորհեալ Քրիստոսի , իրեւ կրտսերոյ արարածոց , իրեւ դոյզնաքեա ինչ մարդոյ : Իսկ զիա՛րդ Պաւղոս գոչէ . Մի է տէր Յիսուս Քրիստոս որով ամենայն ինչ եղեւ . զի եթէ՛ ի Քրիստոս է ամենայն ինչ , յայտ է եթէ՛ Քրիստոս Աստուած է Բանն , որպէս գոչէ Աւետարանիչն . Ի սկզբանէ է՛ր Բանն , եւ Բանն էր Մառ Աստուած , եւ Աստուած էր Բանն . նա էր ի սկզբանէ առ Աստուած . ամենայն ինչ նովաւ եղեւ . եւ Պաւղոս զնոյն քարոզէ եւ ասէ . Մի է տէր Յիսուս Քրիստոս , որով ամենայն . յայտ է եթէ՛ Քրիստոս Աստուած է Բանն :

Շարայսկի

ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԶԱՐԶԱՐԱՆԱՅ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԱԾ ՅՕՊԷՐ-ԱՄՄԵՐԿԱԻ

Պաւերայի լերանց մէջ՝ Միւնիխի հարաւային-արեւմտեան կողմը՝ 1,200ի չափ բնակչօք գիւղաքաղաք մը կայ Օպէր-Ամմերկաւ կոչուած գերմաներէն, որ կը նշտնակէ վերին Ամմերկաւ։ Հոն ամեն տասը տարի անգամ մը Չարչարանաց խորհրդեան թատերական հանդէսը կը կատարուի։ Եւ այս սողերս գրած միջոցիս՝ արդէն իսկ սկսած է տեսարանի վրայ ներկայացումը Մայիսի սկիզբէն ի վեր, եւ պիտի տեսէ մինչեւ ցվերջ Սեպտեմբերի ներկայ տարւոյս։

Համառօտիւ պատմեմք թէ ի՛նչ առթիւ սկսած է այս հոգեզուարճ տեսարանը։ «Յամին 1632, կ'ըսէ տեղական «յիշատակագիր մը, ժանտախտը մեծապէս կոտորածներ «կ'ընէր այս կողմերը, եւ այնպէս կը թուէր թէ ոչ ոք պիտի կարենար զերծ մնալ այս զարհուրելի հարուածին զոհ «երթալէն։ Ամմերկաւի քաղաքային իշխանութիւնը ամե- «նախօտ զգուշութեանց ձեռք զարկած էր՝ զայն արգի- «լելու համար իրենց մէջը չսպրդեւրու։ Թէպէտ ոչ ոք ժան- «տամահէն զարնուած էր մինչեւ տեղւոյս տօնավաճառին «օրը, սակայն յիշեալ տօնին նախընթաց իրիկունը՝ մեր «գիւղացիներէն մին, Գատար Եիլլէր անուամբ, որ նոյն «միջոցին իւր գործոցն համար է Շէնլօհէ կը գտնուէր, «միտքը կը դնէ գիշերուան մութին ատենը երթալ տես- «նել իւր տունը տեղը, եւ ստուգել թէ ի՛նչ վիճակի մէջ «կը գտնուէին իւր կիներն ու որդիքը։

«Երկրորդ առաւօտը Եիլլէր անկենդան դի գարձած «էր իւր բնակարանին մէջ յՕպէր-Ամմերկաւ։ ասոր վրայ «շարաթ մը չանցած՝ 84 տնձինք զոհ գնացին այս սարսա- «փելի երկնից պատուհասին։ Այսպիսի դառն ազդեցից մէջ՝ «գիւղաքաղաքիս գլխաւորք ի խորհուրդ կը գումարուին «եւ զԱստուած հաշտեցնելու համար միաբան ուխտ կը «դնեն ամեն տասը տարի թատերական հանդիսով ներկա- «յացընելու Յիսուսի Քրիստոսի Չարչարանաց խորհուրդը

« նոյն իսկ իրենց գիւղին բնակչաց միջոցաւ : նոյն վայր-
« կենէն ի վեր է ժանտախտը բոլորովին անհետացաւ հոս-
« կից , եւ մեզմէ ոչ ոք զոհ չգնաց : » Այսպէս կ'ըսէ տե-
ղական ճշգրիտ պատմութիւնը : — Հետեւաբար այս սրբա-
զան ներկայացումը առաջին անգամ տեղի ունեցաւ 1634ին ,
եւ շարունակուեցաւ այսպէս մինչեւ յամն 1674 . այն մի-
ջոցին համաձայնութեամբ որոշուեցաւ յետաձգելու տեսա-
րանը մինչեւ 1680 տարին , եւ այս թուականէս ի վեր՝ ա-
մեն տասը տարի կանոնաւորապէս կը կատարուի . հարկ
չկայ աւելցընել՝ որ հազարաւոր հանգիսատեսք թէ՛ հին եւ
թէ՛ նոր աշխարհէն խուռն կը գիւմեն ի վերին Ամմերկաւ
ներկայ գտնուելու համար սոյն նուիրական հանգիսին , ո-
րուն իւրաքանչիւր ներկայացումը 8 ժամ կը տեւէ :

Գանք հիմայ նոյն իսկ թատերախաղին բնագրին վրայ
քանի մը խօսք ըսելու . տեսարանին բանագործութիւնը
շատ գիտնական եւ հանձարեղ եղանակաւ յօրինուած է ,
ըստ ամենայնի համաձայն Ս . Գրոց եւ ամենաճիշդ հաւա-
տարմութեամբ Աւետարանին պատմութեանն հետ : Իբր հիմն
առնուած է Եկեղեցւոյ Ս . Հարց այն խորունկ եւ վսեմ
մտածութիւնը , թէ՛ ամեն բան ի Քրիստոսէ կու գայ եւ նո-
րէն իրեն կը վերադառնայ . թէ՛ ամբողջ Հին Կտակարանին
մէջ գրուածները նոր Կտակարանին օրինակներն են . դար-
ձեալ թէ Որդւոյն Աստուծոյ Չարչարանքը պէտք չէ նկա-
տել իբր լոկ առանձին գէպք մը . վստիկ այն աստուածային
զենումը կատարուած ըլլալով ի միջի ժամանակաց՝ արդէն
իսկ նախադուշակուած էր Հին Օրինաց մարգարէութեանց
մէջ եւ միանգամայն ալ ապագայ դարուց մէջ յաւերժա-
կան արձագանք մը պիտի ունենար : Յիսուս Քրիստոս՝ ա-
րեգակն հոգւոց՝ իւր պայծառ ճառագայթներովը կը լու-
սաւորէ թէ՛ անցեալը եւ թէ՛ ապագայն . եւ ինչ որ իրմէ
յառաջ պատահած է՝ պատրաստութիւն մ'է իւր հրաշա-
փառ գալտեանը : Այս խորին ծանօթութիւնը իբր հաղոր-
դիչ թեւ մը պէտք է առաջնորդէ Ամմերկաւի հանգիսա-
տեսին , որպէս զի միշտ իւր աչաց առջեւն ունենալով զայն՝
կարող ըլլայ այս նուիրական տեսարանին այլ եւ այլ մա-
սանց իրարու հետ ունեցած կապակցութիւնը լաւ ըմբռնել
եւ հասկընալ :

Ամբողջ պատմութիւնը երեք մասի բաժնուած է , որուն

իւրաքանչիւրը կրնայ տուանձին տեսարան մը յօրինել: Առաջին մասը մեր աչաց առջեւը կը դնէ Յիսուսի Երուսաղէմ մտնելը եւ կը հասնի մինչեւ այն կէտը երբ Յուդայի ձեռօք իւր թշնամեաց ձեռքը կը մատնուի: Երկրորդը կը ներկայացընէ Կայիափայի հարցափորձն եւ Պիլատոսի արւած վճիռը: Իսկ երրորդը կը սկսի Յիսուսի ի մահ դատաւարտուելէն եւ կը վերջանայ իւր յաղթական յարութեամբը:

Այս համառօտ ծանօթութիւնները բաւական սեպելով՝ դանք հիմայ նոյն իսկ թատերական հանդիսին բնագորին, որուն պաշտօնական տիտղոսն է հետագայս:

Ի Գորդոթո կատարուած մարդկային ազգին փրկութեան հանդիսաւոր Տօնը: Կամ,

Պատմութիւն Չարչարանաց եւ մահուան Յիսուսի Քրիստոսի ըստ չորից Աւետարանչաց, հանդերձ խորհրդական օրինակօք Հին Կտակարանէն քաղուած, եւ ներկայացուած ի վերին Ամբերկաւ՝ քրիստոնեայ հաւատացելոց հրահանգութեան եւ շինութեանն համար:

Ահաւաստիկ իբր ի պատկերի ամբողջ տեսարանին նիւթոց ցանկը:

Ն Ա Խ Ա Բ Ա Ն Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Մ Ա Ս Ն Ա.

Յիսուսի Երուսաղէմ մտնելէն մինչեւ Յուդայի համբոյրը

- Հանդէս Ա. — Յիսուս Երուսաղէմ կը մտնէ.
 » Բ. — Հրէից ասեցին որոշողութիւնք.
 » Դ. — Ողջոյն հրաժեշտի ի Բերանիա.
 » Դ. — Յիսուսի վերջին ուղեորութիւնն յերուսաղէմ.
 » Ե. — Ընթրիք Յիսուսի.
 » Զ. — Մասնութիւն.
 » Է. — Յիսուս ի պարտէզն Զիքենեաց.

Մ Ա Ս Ն Բ.

Յուդայի մասնութիւնէն մինչեւ Յիսուսի դատաւարտութիւնը

- Հանդէս Ը. — Յիսուս Աննայի առջեւ.
 » Թ. — Յիսուս Կայիափայի ասեանք.
 » Ժ. — Յուդայի յուսահատութիւնը.

- Հանդէս ԺԱ. — Յիսուս Պիղատոսի ասեանք .
» ԺԲ. — Յիսուս Հերովդի առջեւը .
» ԺԴ. — Չաղկանք եւ փութպսակ Յիսուոյ .
» ԺԴ. — Յիսուս ի մահ կը դասապարտուի .

ՄԱՍՆ Գ.

Յիսուսի դասապարտումներէն մինչեւ իւր յարուրիւնը

- Հանդէս ԺԱ. — Դողգորայի ճանապարհը .
» ԺԶ. — Խաչելութիւն .
» ԺԷ. — Յարութիւն .
» ԺԸ. — Յիսուսի փառօք քաղաւորելը .

Ընթերցողաց ճաշակ մը տալու համար այս թատերա-
կան սքանչելի տեսարանէն՝ հոս թարգմանելով կը դնենք
ամբողջ նախադրանքները :

Հաղիւ թէ երաժշտաց նուագերգութիւնը կը լսէ , ա-
հա 14 պահապան Հրեշտակք իրենց Պարագլխոյն առաջնոր-
դութեամբը ներս կը մտնեն , եւ յարգանքով կ'ողջունեն
հանդիսատեսները . յետոյ այսպէս կը խօսի Պարագլուխը :

« Վատարա՛խտ ազգ՝ Աստուծոյ անիծից ներքեւ ընկ-
« ճեալ՝ խոնարհէ՛ , սուրբ զարմացմամբ մը , վերստին խաղա-
« զութիւնը տրուեցաւ քեզի . շնորհաց արեգակը տակաւին
« Սիոնի վրայ կը փայլի . յաւիտենից թագաւորը միշտ
« բարկացած չպիտի ըլլայ քեզի դէմ , թէպէտ եւ իւր սըրտ-
« մտութիւնն արգարացի ըլլայ . « Չեմ ուզեր մեղաւորին
« մահը , կ'ըսէ Տէրը . պիտի ներեմ իրեն , եւ պիտի ապրի .
« իմ Որդւոյս արիւնք պիտի փրկէ զինքը » :

« Ընդունէ՛ , ո՛վ Արքայդ երկնից , մեր փառաբանու-
« թիւնքը՝ երկրպագութիւնը եւ ուրախակէտ արտասուքը :
« Սակայն ի՛նչպէս պիտի համարձակի մարդս՝ որ հոզ եւ
« լիտչի է՝ իւր հայեցումովը թափանցելով նկատել աս-
« տուածային խորհուրդը . հոն Մորեայ լեռան վրայ զոհուե-
« լիք պատարագը Գողգոթայի զոհին օրինակն է . տես՛ա թէ
« ի՛նչպէս Տէրն ինքնին իւր սիրելի Որդին՝ որպէս երբեմն
« Իսահակը՝ լեռան վրայ պիտի զենու քառութեան մեծ զո-
« հին օրը : Ո՛վ բարեգութիւդ Աստուած՝ դու ներումն կը
« շնորհես մեղաւորաց , որոնք քու օրէնքդ ստքի տակ կ'առ-
« նուն , եւ ի մահ կը մատնես քու Մ'իւծին Որդիդ՝ անոնց
« վրայէն քու բարկութիւնդ հեռացընելու համար » :

Սոյն միջոցին երկրորդ վարագոյր մը բացուելով՝ տեսարանին ներսի կողմը մեծ խաչ մը կը տեսնուի, որուն առջեւ քանի մը անձինք ծուներ կրկնած խորունկ մտածութեան մէջ ընկղմած են: Քանի մը վայրկեան լռութենէ ետքը՝ երգեցիկ մանկանց խումբ մը հետեւեալ երգը կ'երգէ:

« Ստուռած յաւիտենական՝ լսէ՛ մարդասիրաբար քու
« մանկանցդ թովթովախօս բերնով երգած երգը. եւ յիրաւի
« ի՞նչ կրնանք ընել մենք տղաքս, բայց եթէ կակազելով
« կմկմուսլ քու օրհնարանու թիւններդ: Կ'երկրպագենք քե-
« ղի, ս'ը Տէր, երկիւղալից եւ սուրբ յարգանօք ի ներկա-
« յութեան այս աստուածային զենման: Եկէ՛ք ուրեմն, եղ-
« լա՛րք, հաւատարմապէս ընկերակցինք մեր Փրկչին Յի-
« սուսի՝ մինչդեռ իւր փշալից եւ դառն ճանապարհը կը
« կոխէ կ'անցնի: Իրեն մօտը կենանք՝ մինչեւ որ աւարտի
« իւր այս սիրաբոյրօք սլատերազմը եւ իրեն անդին արեան
« վերջին կաթիլը թափէ մեզի համար »:

Անկտրելի է նկարագրել այս փոքր նախաբանութեան հանդիսատեսներուն վրայ բրած խորին տպաւորութիւնը. հետզհետէ նախապաշարմունք կը փարատին եւ իւրաքանչիւր ոք կը համազօրի ստուգիլ թէ՛ հասարակ եւ սովորական տեսարանի մը ներկայ չպիտի գտնուի, հասա տեսակ մը նուիրական պաշտաման: Մէկ խօսքով այս տեսարանը ընդհանուր սքանչացումն ազդելով ամենուն վրայ՝ կարծես ուրիշ աշխարհք մը կը փոխադրէ ներկայ եղողները, եւ իւրենց մոռցնեն իսկ տայ բոլոր երկրաւոր մտածմունք եւ զբաղմունք:

Ի հաստատութիւն մինչեւ հոս ըսածներուս, թոյլ տրուի մեզ ի մէջ բերել անկրօն լրագրի մը թղթակցին հետեւեալ խօսքերը, որ անձամբ վերջերս Օսկը-Սմիթերկուի նուիրական տեսարանին ներկայ էր. « Ըստ ամենայնի դար-
« մանահրաշ են կենդանի նկարներն, կը գրէ. անոնք մա-
« նաւանդ որ կը ներկայացընեն բազմութեան մը գործո-
« ղութիւնը. հանդիսավայրին շքեղութիւնը, գոյներուն
« սքանչելի համեմատութիւնը, կեցուածքի ճշգրիտ սլա-
« շածութիւնը, ի մի բան՝ ոչ ինչ կը պակսի: Դերասանք
« պարզամիտ հաւատքով կը ներկայացընեն իրենց մասը,
« զՔրիստոս ներկայացընողը՝ արժանաւայել ծանրութեամբ
« եւ օծմամբ, իւր ճակտին վրայ աստուածային կնիք կրող

« անձն մ'է . կ'ըսեն թէ իւրաքանչիւր հանգիսին առաւօտը
« Ս . Հաղորդութեան կը մօտենայ » : Կ'աւելցնէ ի վերջոյ
յիշեալ թղթակիցն . « Իմ շուրջս եղող կանայք եւ քահա-
« նայք կու լային . երբոր հռովմայեցի վիճակը դեղար-
« դեամբ Կենարարին կողմ կը բանայ , արիւնը դուրս կը
« բլլայ՝ մեծահաւաք հեծութեամբ աղաղակներ կը լսուին
« ամեն կողմէն : Այս ամենը աննման գեղեցկութիւն մ'ու-
« նի եւ անջնջելի տպաւորութիւն մը կ'ազդէ բոլոր ներ-
« կայից վրայ » :

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Վ . ՄԻՍԲԵԱՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆ ՅԱԽՍՏՐԻԱ

Աւստրիոյ մէջ դպրոցական խնդիրը Կաթողիկէայ հի-
մնադրին վերջին կէտն է : Այս խնդիրը մեծ քայլ մ'առաւ
դէպ յառաջ . այս առթիւ անոր մինչեւ հիմա առած այլ
եւ այլ կերպարանքը հոս տեղս յիշատակելը անօգուտ չպի-
տի ըլլայ անշուշտ :

1888 Յունուարի 30ին , Լիխթէնշթայնի իշխանը կը ներ-
կայէր Երեսփոխանաց Ժողովոյն , դաւանական (confession-
nel) դպրոցի վերահաստատութիւնը կարգող օրինաց ծրա-
գիր մը : Սակայն Աւստրիական կառավարութիւնը առանց
այս նախաձեռնութիւնը (initiative) բացարձակապէս մեր-
ժեւում արդելքներ յարոյց նմա եւ ջանաց գործքը երկարա-
ձգելու . եւ Լիխթէնշթայնի իշխանին օրինաց ծրագիրը ա-
ռաջին վիճաբանութեան մը պատիւն իսկ չունեցաւ : Յա-
ջորդ տարւոյն Մայիսին ներկայեց իւր կողմէն իշխանաց
Ժողովոյն ուրիշ ծրագիր մը այս խնդրոյս վրայ , որ Կաթո-
ղիկէայց գոհունակութիւն կու տար քանի մը երկրորդա-
կան կէտերու վրայ միայն : Այսօր Աւստրիական եպիսկոպո-
սունք են սր իրենց անդամոց ամենէն երեւելիներէն մէ-
կուն , Ն . Վ . Բրակայի Արքեպիսկոպոսին , Շէօնպօռն ծիրա-
նաւորին միջոցաւ այս շարժման ուղղութիւնը փոխ-
նուն եւ քաջութեամբ այս խնդիրը իշխանաց Ժողովոյն կը
ներկայեն :

Շէօնալօռն ծիրանաւորը Մարտի 13ին յայտարարուե-
թիւն մը կարգաց Բարձր ժողովոյն, որուն մէջ նա կը յայտ-
նէ Աւստրիոյ Կաթողիկեայ դպրոցի մասին ունեցած բազ-
մանքները: Աւելորդ չէ այն յայտարարութիւնը ամբողջ
հոս դնելը:

« Ստորագրեալք՝ ի բաց թողլով այն խնդիրը թէ արդ-
եօք դպրոցի պարտաւորիչ յաճախումը արդարացի^օ է թէ
չէ, այս ստիպումը՝ ինչպէս որ կայ կայսերութեան մէջ, ի-
րենց համար հանդուրժելի չէ, այլ միայն այն տաւն երբ
նա Կաթողիկեայ սրբազան իրաւանց չմիասեր. իրաւունք
մը որ արդէն երաշխաւորեալ է կայսերութեան հիմնական
օրինով, որ է կրօնի եւ խղճի ազատութիւն:

« Սակայն այս իրաւանց բռնաբարումը անխուսափելի
կ'ըլլայ, եթէ կարելի չըլլար դպրոց երթալու ստիպեալ
Կաթողիկեայ տղոց ներկայացուցիչներուն՝ հասարակաց
դպրոցաց մէջ անոնց տալու իրենց հաւատոյն եւ իրենց
խղճմտանաց կատարելապէս համապատասխանող դաստիա-
րակութիւն մը, եթէ անոնց անկարելի ըլլայ հասարակաց
դպրոցաց մէջ Կաթողիկեայ կազմակերպութեան մը ի նպաստ
ձայներնին բարձրացնելու: Անոնք խղճի մոռք դպրոցական
եւ հասարակաց ամեն տուրքերը կը վճարեն եւ կը կատարեն
անկեղծօրէն իրենց քաղաքացւոյ պարտականութիւնները:
Այս ամենը պարտի հետեւաբար աւելի կշիռ տալ իրենց
խօսքերուն: Բայց խնդիրը աւելի բարձր տեսակէտէ մը
նկատելով, եպիսկոպոսաց պարտքն է, որոնց յանձնուած է
Յիսուսի Քրիստոսի հօտին վրայ հսկել, որ պարտաւորիչ
դպրոցի գրողներ ունեցող հասարակաց դպրոցներուն մէջ
այսպիսի կազմակերպութիւնը ի նկատ աւնուն. անոնք այն-
պէս պարտական են ընել որ տղայք չէ թէ փոփոխութեան
ենթարկեալ սկզբանց համեմատ կրթութիւն, այլ իրենց ուրբ
հաւատքին անշարժ սկզբանց համեմատ. որ անոնք զարգա-
րուին ոչ միայն աշխարհային կենաց ասպագայ զարգացման
հարկաւոր յատկութիւններով եւ գիտութիւններով, այլ
նաեւ յաւիտենական կենաց հասնելու միջոցներն ալ արուին
անոնց, եւ այսպէս իրաւցնէ կարող մարդիկ եւ Եկեղեցւոյ
եւ Տէրութեան հաստատուն նեցուկներ կազմելու հիմը ձը-
գուի: — Հետեւաբար, ստորագրեալք՝ հնազանդելով ի-

րենց սրարտականութեան, ստիպեալ են խնդրելու Կաթողիկեայ տղայ համար՝ Կաթողիկեայ հասարակաց դպրոցներ, եւ մասնաւորելու իրենց խնդրանայ մի քանի մասերը :

10. Հասարակաց դպրոցները սրարտին այնպիսի կերպով մը կազմակերպիլ որ Կաթողիկեայ տղայք կարենան անոնց ընթացից հետեւիլ, ազատ յերկիւղէ ուրիշ դաւանութեանց վերաբերեալ տղայ հետ խառնուելու :

20. Կաթողիկեայ հասարակաց դպրոցաց ուսուցչութիւնը սրարտի Կաթողիկեայ դաստիարակներէ կատարուիլ, որոնք պէտք է կազմուին Կաթողիկեայ վարդապետանոցներու մէջ, եւ ստանալ այսպէս կրօնական նիւթոց ուսուցչութեանը հարկաւոր ընդունակութիւնը :

30. Կաթողիկեայ հասարակաց դաստիարակներուն ի պաշտօն անուանմանը մասին, պէտք է Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ ներկայացուցիչներուն բաւական մեծ իշխանութիւն մը տալ, թիկնածուաց իրական ընդունակութեան աւելի խելամուտ ըլլալու համար :

40. Այս դպրոցաց մէջ կրօնական ուսումը սրարտի մեկնուիլ վարժապետէն, եւ ուսմանց միւս մասերը, ուսմանց ծրագրերն եւ ուսուցչութեան վերաբերեալ ուրիշ նիւթեր այնպէս կազմակերպեալ պէտք է լինին՝ որ անոնց մէջ չըլլայ բան մը որ կարենայ վիրաւորել Կաթողիկեայ մանկունքը. եւ միով բանիւ ամենայն ինչ դպրոցին Կաթողիկէ դրոշմին համաձայն ըլլայ :

50. Կաթողիկէ հասարակաց դպրոցաց հսկողութեան վերաբերեալ ամեն բանի մէջ պէտք է որ Եկեղեցին իշխանութիւն ունենայ անվթար պահելու անոնց դաւանական դրոշմը, եւ զայն անոնց հրամայելու ազդու կերպով մը իր կողմէ առ այս օրինաւորապէս կարգուած ներկայացուցիչներու միջոցաւ : »

Այս յայտարարութիւնս կարգացուեցաւ Աւագանեաց ժողովոյն մէջ ճշգրիտ ու խորին ուշադրութեան մը մէջ, եւ ստորագրուեցաւ Ն. Վ. Բրակայ Արքեպիսկոպոս, Շէօնպօռն ծիրանաւորէն, Սեքաւի Արքեպիսկոպոս Գեր. Զվերկէրէն եւ Լայպպիսի Արքեպիսկոպոսէն :

Պր. տը Կաւչ, (Gautsch) Հասարակաց կրթութեան սալաօնեայն ոտք ելաւ անմիջապէս պատասխանելու հա-

մար, եւ ըստ թէ Բրակայ Արքեպիսկոպոսէն կարդա-
ցուած յայտարարութեան կարեւորութեան առջեւ հարկ էր
իրեն խորհրդակցիլ պաշտօնէից խորհրդոյն հետ, եւ իր
պաշտօնակցացը կողմանէ հաւաքական սրտում մը առնել
տալ, եւ հետեւաբար խնդրեց յանձնաժողովէն իւր նիս-
տերը դադրեցնել: Չարդարիւքի իշխանը յայտարարեց թէ
պաշտօնէին պատասխանը նկատողութեան կ'առնուր, եւ
հրամայեց որ տեղեկագրութիւնը անմիջապէս հրատարա-
կուի:

Այս կերպով դպրոցական խնդիրը նոր երեւոյթ մը
կ'առնու, որ կը յուսանք թէ վերջնական ելից պիտի առաջ-
նորդէ:

Կրօնական դպրոցաց վերահաստատութիւնը, — եւ
Աւստրիոյ մէջ կրօնական եւ դաւանական մի եւ նոյն բանը
կը նշանակէ —, ամեն երկիրներու համար անհրաժեշտ է:
Բացարձակ կամ կեղծ աշխարհականացումը ամեն կողմ դառն
պտուղներ յառաջ բերու: Ընկերական հարկաւորութիւն
մ'է այդ ազխտաբեր սխալմունքէ հրաժարիլը: Բնականա-
պէս վիճննայի ազատական մամուլը կրակ ու բոց կ'արծակէ
Աւստրիոյ եպիսկոպոսաց այս նախաձեռնութեան դէմ. բոյց
այդ մամուլն՝ որ բոլորովին Հրէից ձեռքն է, չի ներկայա-
ցներ բնաւ Աւստրիական ժողովրդեան բաղձանքն եւ մի-
տումները:

ԱՆՏՈՆ ԹՕՓՃԵԱՆ

ԱՂՕԹՔ ԵՐԵՆՈՐԻՆ

Լայն՝ ջրահեղձ շուշանի նման
Վաս վառ առէջքն հեղած չորս դին՝
Գունտն արեւու կ'ընկլուղանի
Ի հրաճաճանջ ալիս ծովին .
Դառնայ թռչնիկն ի բոյն . — ճերմակ
Ծաղի աստղիկն յանդորր երկին . . .
Աղօթեցէ՛ք . . . ահա խաւար .
Սիրտ ի բարձունս , ծունր ի խոնարհ :

Ժամն է անոյշ եւ մեղամաղձ
 Որ ցրուածներն ի մի խմբէ .
 Կէս քուն ժպտող իւր երախան
 Կ'որորէ մայրն եւ կ'երաղէ .
 Եւ անդրանիկն ի ծունկս անդ հօր
 Ահաւոր վէպ մը կը խնդրէ .
 Եւ ընկզմէ զբընաւս խաւար .
 Սիրտ ի բարձունս , ծունր ի խոնարհ :

Ժամն է յոր հեշտ եւս լեղակէն
 Հոռք՝ հոգիէն իղձք կը թռչին .
 Թոյլ մըշուշին մէջ՝ մըտածմունք
 Երազանան եւ ճապաղին .
 Եւ ինչպէս վերն է ամպ՝ այլ չուք
 Ի ստոր յածի՝ յուշք տխրագին
 Մեր սիրեկեաց շուրջ կու գան պար .
 Սիրտ ի բարձունս՝ ծունր ի խոնարհ :

Կէս ըյս կէս մութ՝ կէս կեանք կէս մահ
 Յայս տխրերանդ տարտամ պահուն
 Ծագող աստեղց մէջէն նըւաղ
 Հային աչք քոյր հոգիներուն :
 Բոլոր ցերեկն երկրիս տըւինք .
 Նոքա հայցեն յուշիկ մի խուն .
 Գուցէ ծաղիկ մի յիւրեանց քար . . .
 Սիրտ ի բարձունս՝ ծունր ի խոնարհ . . . :

Աղօթեցէք որ սուրբ անուրջք
 Ձեզ հանգրիճեն ըզքօղն երկնից
 Եւ ջնջըւի յատելութեանց
 Ձեր ճակտուն վրայ դրոշմըւած բիծ :
 Նոյն թողութեանց ու արցունքներուն՝
 Կը կարօտինք նոյն աղօթից
 Եղբարք ամէնք՝ ամէնք թշուառ .
 Սիրտ ի բարձունս՝ ծունր ի խոնարհ :

Դուք վաստակեալքդ եւ բեռնաւորք ,
 Յոգնած ճակատք՝ յոգնած սրտեր ,
 Դուք որ ի զուր վաղեցիք ցարդ
 Յուսոյ ետին՝ պատի՛ր ըստուեր .

Եւ դուք կենացս այս ի պայքար
Թէ՛ յաղթականք՝ թէ՛ յաղթեալներ ,
Կարկառեցէք հաշտ ձեռն յիրար .
Սիրտ ի բարձունս՝ ծունր ի խոնարհ :

Դուք եւս հոգիք այրիացեալք ,
Որ գգիչերոյ խնդրէք լսութիւն .
Դուք այց աչքէն արօտս ասլի
Քաղեն զղմունք կամ՝ թաղծութիւն ,
Ահա գիշեր՝ պատկեր վըճին
Որ կը սպասէ մեզ ամենուն .
Ազօթեցէք՝ ահա խաւար .
Սիրտ ի բարձունս՝ ծունր ի խոնարհ :

Ո՞վ գիտէ յայդ հեռաւոր ծովս
Ի՞նչ ալեամեջ նաւաստիներ .
Ո՞վ գիտէ յայդ ճովս տալարանս
Ի՞նչ թուամելու մօտ հիւժեալներ ,
Որ գվարագոյրն յեալին անգամ
Կէս բանալով մատամբք յերեր ,
Նային յատողիկն այն լուսավառ . . .
Սիրտ ի բարձունս՝ ծունր ի խոնարհ :

Քանի՞ նըման գիշերձաղիանց
Սիրտք այդ մըթան մէջ կը խոցուին ,
Համեստք՝ խորչեալք յսկնախորալ
Լուսոյ՝ մենիկ մեջիկ հիւժին .
Քանի՛ք՝ անձկոտ ու ի զուր թերեւս ,
Պատուհանէն աչք կարկառին . . .
Ո՞վ որ խնդրէք ձեզ մըթիթար՝
Սիրտ ի բարձունս՝ ծունր ի խոնարհ :

Ինչպէս աստեղքդ այդ համառիւս
Բառուերներէն վեր ցոլացեալ՝
Յետ այս կենաց երեկոյին
Հոգիք՝ վշտերն ի բաց թողեալ՝
Գերեզմանի գիշերոյն վրայ
Պիտի փայլին յայդ անմըւայլ :
Հո՛ն ուզդին աչք յուսապատար .
Սիրտ ի բարձունս՝ ծունր ի խոնարհ . . . :

Ք. ԹԷՐԶԵԱՆ

ՀԵԼԿՈԼԱՆՏ

Ղարեր եւ դարերէ վեր Գերմանացոյ սրտին անշիջանելի փափաքն եղող Հելիօլանտ կղզին, վերջապէս այսօրուան օրս Գերմանացոյ ստացուածքն եղաւ։ Տարակոյս չկայ Բրիտանական խորհրդանոցը՝ երկու Տէրութեանց դաշտնոյն համաժխտ եղած է։ Ունայն եւ զուր չէնք կարծեր որ ըլլայ մեր աշխատութիւնն, եթէ բաւական ժամանակէ վեր օրուան խնդիր եղող կղզւոյն եւ իւր բնակչացը վրայ ուսումնական աչք մը նետենք եւ Պաշկերիս յարգոյ եւ ուսումնասէր ընթերցողաց՝ զիտնական հետաքրքրութիւնը դռն ընենք։

Հին ժամանակներն այս կղզին Ֆօլիթներու երկիր կ'առնուանուէր, ըստ սրում իւր սակաւաթիւ բնակչօքը Ֆօլիթ չատուծոյն սրբափայրն էր, սրուն՝ երկրին բնակիչքը սեղան մը կանգնած եւ ակնազրիւր մը նուիրած էին։ Երբ Սուրբ Վիլլիպրօրտս՝ որ Ֆրիսլանտի (Friesland) առաքեալ եւ առաջին եպիսկոպոսն էր, այս կղզին եկաւ, Ֆօլիթի նուիրեալ ակնազրիւր մէջ երեք հոգի մկրտեց եւ համարձակեցաւ իսկ զոհի համար սրոչեալ դուարէն իւր մարդկանց տխրոյիցն համար առնուլ, եւ այսու սրտածառաւ իր բնիկերներովը ձերբակալեցաւ։ Դասն սրոչիչ քուէն ի շնորհս իւր կենացն իյնալուն՝ կեանքն իրեն շնորհուեցաւ։ Այս ակնբերեւ սքանչելիքը կղզւոյս բնակչացը դարձին մեծ գիւրտութիւն եւ արազութիւն տունն, անանկ որ՝ ասոնց դարձն հսկայաքայլ յառաջացաւ, եւ ոչ միայն Սրբոյն Վիլլիպրօրտի տառններն, այլ նաեւ Վանիփակիտի, Լըպուէնի, Ութրեխտի Գրիգորի, եւ վերջապէս ի ժամանակս սրբոյն Լուտկերի՝ որ յետոյ Միւնսթերի եպիսկոպոս եղաւ։ Այս վերջինը Ֆօլիթ զից նուիրական տեղերը հիմնադրաւ կործանեց, բնակչաց սիրան ի քրիստոնէութիւն վառողկեցաւ եւ զամենքը մկրտեց։ Եւ այն ակնազրիւրն՝ ուր որ Վիլլիպրօրտ մկրտութիւններ ըրած էր, Վիլլիպրօրտեան աղբիւր կոչուեցաւ, եւ հետզհետէ հեթանոսութեան ամենայն յիշատակք բոլորովին ջնջեցան՝ անհետ եղան, եւ հեթանոս-կրօնական միջնափայրը՝ Ֆօլիթի նուիրեալ տեղիք, իրենց նշանակու-

թիւնը կորսնցնելէն ետքը, կղզին ալ Ֆոգիթի երկիր անուանուելէն դադրեցաւ եւ Սրբոց երկիր (Heiligenland, Helgoland) անունն առաւ :

Բոլորովին եզական եւ սեպհական դիրք մ'ունի Հելիգլանտ կղզին : Վեզլր, Էլբա, Այաւր գետոց առջին գրեթէ անվիանդ պահանջող մ'է . եւ եթէ Գերմանիայի ծովամանց կողմանէ թշնամոյն վրայ յարձակելու, կամ թշնամոյն յարձակումը վանելու դէպք մը հանդիպի, երկու կողման համար ալ մեծ ծանրակշռութիւն ունի : Ասէն մ'այս կղզին Հոլշթայն-Կոթորբի ստացուածքն էր : Անցեալ դարու սկիզբները Գանիացոց (1) ձեռքն անցաւ եւ 1808ին Անգլիայիք զինու զօրութեամբ կղզւոյն աէր եղան, եւ Գիէլի խաղաղութեամբ եւ Վիեննայի դեսպանածովոյն մէջ վերջնական որոշմամբ, կղզւոյն վրայ ունեցած ամենայն իրաւունքէն Գանիան հրաժարել տաւին : Այն տառնէն Անգլիայիք՝ յայտնադէս այնչափ հոգ ունեցան կղզւոյն վրայ, որչափ որ վերջին հարկը կը պահանջէր, եւ այս փոքրիկ երկրին բնակիչքն ու ներքին դորձերը միշտ եւ բաւականապէս ինքնօրէն թողուցին :

Միայն կտոր մը ժայռաւայրէ կազմեալ այս կղզին 1,800 մեզր երկայնութիւն եւ 600 մեզր լայնութիւն ունի : Կրդւոյն բարձրագուտաւ կոչուած մասը չնչին եւ անհակ վայր մ'է, եւ աւազակոյտն ոչ բնակութեան եւ ոչ շինութեան յարմար : Երկիրն արդաւանդութեան կողմանէ ոչ յիշատակաց եւ ոչ ալ գոլտոսնաց արժանի բան մ'ունի : Գլխաւոր բերքն է դեմնախնձոր՝ որ թէպէտ առատ, բայց հիւանդութեամբ ոչ սակաւ մնատ կը կրէ : Մտկերեւոյթը շատ պզտիկ է, անանի որ եթէ բերքն յաջողելու ալ ըլլայ՝ 2,000—2,300 բնակչաց պիտոյքն հաղիւ կը լեցնէ :

Այս երկրին նախնական տարածութեան նկատմամբ զրոյցներն՝ որ հիւսիսային Ֆրիզլանտի կից եւ անոր վերջին ծագը կամ գլուխը ձեւացուցած եւ բազմամարդ եղած ըլլայ, նոր հետազոտութեանց եւ քննութեանց առջին չկըրցաւ դիմանալ եւ առասպելախօսութեանց կարդն անցաւ, բայց ինչպէս որ ըլլայ, թէ արդեօք կղզւոյն չըջապատը

(1) Հոս Գանիացոց նաւասորմիլը 1851 մայիս 9ին մեծ յաղթութիւն տարաւ Աւստրիական Բրուսիական նաւասորմիլն վրայ :

դարուց եւ դարուց ընթացից մէջ մեծ տուգանաց ենթա-
կայ եղած չէ, եւ թէ արդեօք այսպիսի տուգանք մ'երբէք
պահած չէ եւ դեռ չարակիր, բաւական է աչք մը նետել
այն ամուր եւ ուժգին եւ կոտորի ալիքներէ անդադար
ծեծուող, մինչեւ 200) ոտք բարձր պատուած, ճեղք ճեղք
եղած, փորուած փորքած, օգի մէջ կախուածի պէս ամեն
վայրկեան հոսիլ սպառնացող, կոտր կոտր եղած ահագին
պատի մը նման ժայսին, եւ տեսնել անոր առջեւ ծովու
մէջէն բարձրացած ահագին փլատակներն՝ որ հիւսիսային
եւ հարուային հրաւանդաններու մէջտեղը՝ մեծաքանչ փե-
մութեամբ մը Գերմանիայի առջին կանգնուած կեցած են :
Հեղիօլանտ կղզին կոտորալարար ծեծող սոսկալի ալիքները
եւ ժայռերու զարնուելով խորտակած ալեաց ուժգին ըն-
կերկումն իրենց զարհուրելիութեամբն ու սարսափանօքը
վար չեն մնար այս սոսկումն ու զարհուրանք պատճառով
կատաղի ալիքներէ, որ արեւելեան եւ հիւսիսային փրկի-
լանան ու անոր կղզիներն անդադար կը ծեծեն ու կը խոր-
խորեն :

Ժայռադաւառին ստորոտը գտնուող ուղի մը՝ որ տե-
ղատուութեան ժամանակ միայն օգի մէջ կեցածի նման
սեպ ու ցից ժայռերու տակէն ու տնոց փլատակներու
վրայէն անցը կու տայ, քիչ հետաքրքրաշարժ չէ . թէպէտե-
կնչ ինչ պարագայից մէջ ի տեղիս տեղիս իր դժուարութիւն-
ներն ու վտանգներն ալ ունի : Մանաւանդ երբոր անցնողը
մակրնթացութեան ժամանակը չգիտնայ եւ անկէ բռնուի :
Նաւակով մը ամբողջ կղզին շրջապայլը միայն՝ մեծ եւ մա-
նաւոր զմայլումն եւ սքանչանք կու տայ նաւորին, եւ առան-
ձինն եւ փեմ տպաւորութիւն մը կ'ընէ ճանապարհորդին
վրայ : Ասով միայն այս ժայռադաւառին սեպհական որպի-
սութիւններն կրնան ճանչցուիլ եւ տեսնուած ահեղակերպ
սրտակերն այնպիսի խորին տպաւորութիւն մը կ'ընէ երեւա-
կայութեան վրայ՝ որ ժամանակն ու հեռաւորութիւնը զայն
ջնջելու բաւական չեն ըլլար :

Շոգենաւն երբ Գերմանիայի ծովեզերքէն մեկնելով
Հեղիօլանտ մերձենայ, աջ դին բազանեաց կելրքն եզոզ ա-
ւաղակոյտն իւր հովիտներովը ու ծերպերովը աչքին առջին
կ'ունենայ . մինչեւ եօթանասուն ոտք բարձր սայրերն, դա-
ւարագեղ եւ տառապութեամբ բուսած վայրի փարսակն եւ

աւազի սովորակաւայլ դաշար աչքերը կը զմայլեցընեն : Իւր ներքեւն եզող խորակապոյտ ծովաբազուկը կզլոյն աւազակոյտը երկուքի կը բաժնէ . ձախ կողմը կ'իյնայ գալարադեղ խորադաւառը , ուր լազմաթիւ մեծ ու փոքր տներն սմբողջ ճամբաներ կը կազմեն , եւ անդին աստին քանի մը զոյգ ծառ ալ կը նշմարուի՝ որոնց գոյութիւնն սրոյնալ ժամանակ մը միայն կ'երեւարի : Վերջապէս երկրին դիրքն աստիճանաբար բարձրանալով լողոր կզլին սլաշարող ահագին ժայռապատերու վրայ՝ գրեթէ կարմրանման թուի եւ գորշագոյն կանանչի վարնող խաւեր կը տեսնուին , եւ ամեն աւարկայ եւ ամեն գոյներու փոփոխութիւն՝ այնչափ աչքի զարնող , այնչափ խիտտ , այնչափ անհեղեղ , այնչափ յանկարծակիի բերող , այնչափ անհարթ տեսարան մը կը բաժնայ նոյսդին աչացն՝ որ բնութեան մէջ ուրիշ ո՛ր եւ իցէ տեղ գտնուած տեսնուած չէ :

Այս կզլոյս ապրտական յարաբերութիւնները՝ բազմիքներն յաճախող հիւրոց բազմութենէ կախում ունի : Նաւադնացութիւնը նաւահանդատին խաթարման պատճառաբաւական ժամանակէ վեր բոլորովին դադրած է : Վաղեմի նաւուղութեան (pilotage) արդիւնքն ու արժանիքը բոլորովին անհետացաւ , քանի որ նաւարկութեան գիտութիւնն յաւաքացաւ եւ նաւուղութեան արհեստը Գերմանիայի գետաբերաններուն եւ ծովափանց վրայ իւր յաւաքագիտութեան վերջին թելին աւաւ : Ջինորութեան կողմանէ ալ վերջապէս գոհացուցիչ արդիւնք մը չերեւար : Եղած ճգանց եւ աշխատութեանց համեմատ հազիւ բաւական արդիւնք մը կը տեսնուի : Բայ ասիէ կզլոյն դիրքն ո՛ր եւ իցէ գործոյ նպատաւոր չէ . Հելիօլանտի հետաւորութիւնը իւր ձկնորոտցը ցամաք երկրին նաւահանգիստներուն եւ ծովեզերեայ աշխոյժ ձկնորոտցն ու բնակչացն հետ մրցելու ամենեւին համարձակութիւն չիտար :

Կը մնան բազմիքներն իրենց բազմութիւ . յաճախորդներով՝ որ բաւական գումար մը կը բերեն այս փոքրիկ երկրին : Բայց այս հարստութեան հազիւ մէկ փոքր մասը բնակչաց օգտին կրնայ ծառայել եւ ըստ մեծի մասին արդէն բարեկեցիկ եւ շահալէտ մարդոց ձեռք կ'անցնի : Բնակիչք մեծաւ մասամբ դառն եւ անհանդուրժելի չքաւորութեան մէջ թաղուած կը մնան . մոնտանդ այսպիսի սահմանաւոր

անզ մը շատ անգամ բազմաթիւ օտարաց այցելութիւնը չէ թէ միայն ուտելեաց գինը կը բարձրացնէ եւ սղութիւն կը պատճառէ, այլ նաեւ բնակչաց քաղաքավարական կերպին, բնութեան եւ բարոյից վրայ հարկաւ վնասակար ազդեցութիւն մը կը թողու:

Հելիօլանտ կղզւոյն բազանեացն այցելււք՝ տարին գրեթէ 20,000ի կը հասնին, որոնք տեղւոյս գեղեցիկ եւ մաքուր օգոմիւ եւ իւր ծփանօքն եւ ալեաց բախամբը մէկ հատիկ եղող բազանեօքն առողջութիւն եւ զովացումն կը խնդրեն:

Ռազմագիտական տեսակէտով Հելիօլանտի կարեւորութեան նկատմամբ երկու համարանաւոր եւ փորձառու զինուորականք իրենց գաղափարն յայտնած են, մէկը նպատաւոր՝ միւսն աննպատ. բայց առաջնոյն՝ որ Հէնք անուն ծովակալի օգնական էր, գաղափարն ուզիլ կրնայ համարուիլ: Ի մէջ այլոց, կ'ըսէ այս հմուտ զինուորականը, Հելիւլանտէն Գերմանիայի հիւսիսային ծովու նաւատորմին ամեն մէկ շարժումը մանրամասն կրնայ գիտուիլ ու գննուիլ: Ուրիշ կողմանէ իւր լուսատու աշտարակով սպարինի վայր եւ ըստ պարագայից առաւել կամ նուազ ապահով խարխաւարիկ յարմար անզ մը կը մատուցանէ: Այժմ որ կղզին Գերմանացւոց ձեռքն է՝ ամեն եղած գննութիւնները միայն իրենց կը մնան, ասոր հակառակ եթէ անազգեցիկ կամ չէզոք ձեռք մը եւ մանաւանդ եթէ թշնամոյ ձեռքն ըլլայ, Գերմանացւոց համար բնաւ ապահովութիւն եւ երաշխաւորութիւն մը չ'մնար որ այս գիտողութիւնները թշնամոյ չհաղորդին ի վնաս Գերմանացւոց: Դարձեալ քանի որ լուսատիւն աշտարակը Գերմանացւոց ձեռքն է, կրնան ըստ հարկի լոյս տալ կամ լոյսը խափանել, որ եթէ թշնամոյ ձեռքն ըլլայ, այս առաւելութեանց վայելքն ալ իրեն կը մնայ: Չէզոք վիճակի մէջ՝ թշնամոյ կամ բարեկամի հաւասար ծառայութիւն կրնայ մատուցանել:

1870ի պատերազմին ստեն, Եատէի Տէլլայի գետախառնունքին մօտերն հսկող ծովային պաշտօնակալներէն ո՞ր մէկուն սրտին ցաւ չպատճառեց յաճախ տեսնելը, թէ բաց ի ուրիշ պարագայից, յաճախ խնդումներս ուղնաւաղ գիշերալոյսն՝ որ իբր լուսատանիկ մը գիշերի անթափանցելի աղջանդին մէջ, հարկունի վրայ կը շողար կը փողփողար,

Գերմանիայի տախանց վրայ արձակուող Գաղղիացուց ահեղ եւ մեծայազմ նաւատորմին իւր բեւեռական աստղ ծառայեց եւ սալահողաց զանանք՝ ձմեռնային եղանակին փոթորկալից ատենները մեծամեծ վտանգներէն ազատ բլլալու : Բըլուսիացի բլլալով ո՞ր նաւական պաշտօնակալը ցաւ չգրաց իւր սրտին մէջ տեսնելով, թէ՛ այն ատենուան Հելիօլանտի կուսակալին, բարեբար չէզոքութեանն հակառակ, Գաղղիացի նաւատորմիւր կղզւոյն առջին ոչ միայն խորխոս կը ձգէր, այլ նաեւ անոր պաշտօնանութեանը ներքեւ ածուխ կ'առնուր եւ ամենայն մթերաց պակասութիւնը կը լեցընէր : Հելիօլանտի Գերման ստացուածք բլլալը կը ստիպէ թշնամոյն նաւատորմիւր միշտ բաց ծովու վրայ կենալու, միշտ շոգւոյ տակ մնալու եւ ածուխ սպառելու : Հելիօլանտի Գերման ստացուածք բլլալը կ'արգելու զթշնամին իւր նաւատորմիւր Հելիօլանտի քով կեդրոնացրնելու եւ հոն ամենայն սալահողութեամբ եզերման յարմար ժամանակն սպասելու : Կը հարկադրի իր նաւատորմիւրմը երկայն եւ երկայն ատեն բաց ծովու վրայ սպասելու եւ կամ չուսով եզերման փորձ ընելու : Բնդհակառակն Գերման նաւատորմիւր՝ թէպէտ երկաթապատ պրահաւորներուն համար ջրերը բաւական խորութիւն չունենալնուն, կղզւոյն քով չկրնար կենալ, սակայն հեռագրական ճամբով թշնամոյն գալուստն իմացած վայրկեանը, կրնայ Հելիօլանտի մօտերը ժամանակ մը սպասել եւ ամրոցներու վստահացած, թշնամին՝ աննպատակ անգամանաց ատեն պատերազմի ստիպել, եւ կամ եզերման ամեն տեսակ փորձերն յետո մղելու սպառնալ : Ասանկով Արեւելեան ծովու եզերաց պաշտպանութիւնը Գերմանական նաւատորմին հզօր պաշտպանութեանը կը յանձնուի եւ հնարաւոր ասպատակութիւններն յետո մղելու համար պատրաստ եղող ցամաքային զօրաց թիւը կը նուազի ի չափ Բրուսիական կայսրութեան :

Լրագիրք այս վերջին օրերս ծանուցին թէ Վիլհելմ Բ. Գերմանիայի կայսրը՝ իւր նոր ստացուածքն եղող Հելիօլանտ կղզւոյն Յունիո 29ին իւր աստղին այցելութիւնն բրաւ, եւ բոլորովն աչքէ անցընելն ետքը ցամաք ելաւ եւ հանդիսիւ ընդունուեցաւ, եւ կործ խօսքով մը բնակիչներն ողջունելն ետքը, հրամայեց որ իւր կայսերական դրօշը քաշուի, որուն քով նաեւ նաւատորմին գրօշն ալ ծիփալու սկսաւ :

ԳՐՏԱԿԱՆՔ

ԼԵՐԱՆՑ ԽՈՆԱՐՀՈՒՄԸ ԿԱՄ ԿԲՈՒՄԸ : — Ատենէ մը ի վեր Հասարակային Ամերիկայի մէջ Անտ լեբանց գօտին հետաքրքրական վիճակ մը կը ստանայ : Նոյն գօտւոյն բարձր գաղաթանց վրայ ի դարձ գրուած զանազան քննութիւններէ յայտ յանդիման կ'երեւի թէ նորա բարձրութիւնը աստիճանաբար խոնարհելու վրայ է : Գուիթօ լեւը որ 1745 ին ծովու մակերեւութէն 9,596 ոտնաչափ բարձր էր . 1803 ին հաղիւ թէ 9,520 բարձրութիւն ունէր , եւ 1831ին 9,567 . Իսկ 1867ին հաղիւ 9,520 ոտնաչափ բարձրութիւն :

Այսպէս Գուիթօյի բարձրութիւնը 122 տարւան մէջ 76 ոտնաչափ նւազեալ է : Նոյն գօտւոյ հարաւդիս Բիչիս-գայ լեբան սարը նոյն ժամանակամիջոցի մէջ 218 ոտնաչափ խոնարհած է , եւ իւր խոնարանը (cratère) վերջին քսան եւ հինգ տարւան մէջ 425 ոտնաչափ իջած է : Իսկ Անթիսանոյի սարը 60 տարւան մէջ 165 ոտնաչափ խոնարհած է :

ԱՆԶԳԱՅԱՐԱՐ (anesthétique) ԴԵՂԵՐՈՒ ԴՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆ : — Չինաստանի մայրաքաղաքն եղող Բէգինի գրատանց մէջ այս վերջին անգամ գտնուած ձեւագրէ ի յայտ ելաւ թէ Չինաստանի մէջ անգգայտարար դեղերը երկրորդ դարէն ի վեր կը գործածուին եղեր . այս դեղերը ոչ միայն բժիշկը հիւանդաց կը մատակարարեն , այլ եւ պատժապատք եւ սճրագործք զոյնա կը գործածեն չին սատիկանութեան զարհուրելի խոշտանդանաց զխմանալու համար . բանտապետք այս դեղերը գաղտագողի պատժապարտից կը ծախեն . հասարակ օտաւ մ'է այդ , զոր սճրագործք կը ծամեն տանջանորան երթալէ առաջ :

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ԿՈՄԻՏԵԱՍ Ա. ՈՍԿԵԱՆ

ԱՌՋԵՌՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԳԱՂՂԻԵՐԷՆ

Սոյն Հայերէն-Գաղղիերէն աշխարհարար դասական Բաւարանն հակառակ իւր փոքր ծաւալին եւ համեառ գնոյն կը սարսափեալէ առաւել քան 430,000 ռառ, եւ գործածական այլ եւ այլ բնօրինակներ:

Կը գտնուի թէ ի Կ. Պոլիս եւ թէ՛ ի Բերա Հայ եւ Եւրոպացի ամեն գրադատաւաց քով: Գինն է 15 դհկ. արծաթ:

ՆՈՐ ԸՆԹԱՑՔ

ԳԱՂՂԻԵՐԷՆԷ Ի ՀԱՅ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ

Հանգերն համար os հեռակամութեամբ

Ման Ա.—Ե., Կ. Պոլիս, Տպագր. Յ. Գալաֆեան: Երես՝ Ա.—Ե. 604, 80: Գին՝ տալին 3 մասանց 2 տկան դահեկան. վերջին մասանց 4 տկան դահեկան:

Վերոյիշեալ յարգոյ հեղինակն այսու վերնագրով գաղղիերէն լեզուի ուսման նոր դասագիրք մի եւս ի լոյս ընծայած է:

Ամբողջ ընթացքն, որպէս կը տեսնուի՝ բաժնուած է ի հինգ մասունս, որոց իւրաքանչիւրն ուրոյն հաստի է:

Գործոյն նպատակն է աշակերտն ի կարճ ժամանակի գաղղիերէն լեզուն հասկնալու եւ գաղղիերէնէ ի հայ լաւ թարգմանելու վարժեցունել:

Յատկապէս կը յանձնարարեմք զսոյն ամեն տնոնց որք կը փափաքին դիւրութեամբ ուսանիլ գաղղիական կարեւոր լեզուին գլխաւոր սկզբունքը:

Կը գտնուի թէ՛ ի Կ. Պ. Պոլիս եւ թէ՛ ի Բերա Հայ եւ Եւրոպացի ամեն գրադատաւաց քով:

Պատկեր ստանեհինգ օր մի անգամ կը հրասարակուի :
Բաժանորդագրութեան տարեկան գինն է Կ. Պօլսոյ հա-
մար 40 դանեկան , իսկ զաւտուաց եւ օտար երկիրներու հա-
մար 50 դանեկան , թղթատարի ծախսը ի միասին հաշուելով :

Իւրաքանչիւր թիւ 2 դանեկան է :

Պատկերի խմբագրատունն է ի Բերա , Նէշիլ փողոց ,
Թիւ 1 , ուր պէտք է դիմել բաժանորդագրութեան եւ թերթին
վերաբերեալ այլ ամենայն խնդրոց համար :